

Projektbeskrivning

Projekt – Tobaksfria ungdomar i Stockholms innerstad

- Ett samverkansprojekt mellan A Non Smoking Generation och Stockholms stads stadsdelsförvaltningar Norrmalm, Kungsholmen, Östermalm och Södermalm.

Bakgrund

Redan 1975 gick Världshälsoorganisationen WHO ut med budskapet "att ingen annan åtgärd skulle ha så stor betydelse för att förhindra sjukdomar och för tidig död i västvärlden som om man kunde eliminera tobaksanvändning". I Sverige på 70-talet rökte nästan varannan vuxen man och var tredje vuxen kvinna. Varannan elev i årskurs 9 rökte. Det var även då som unga flickor började röka mer än unga killar, något vi nu märker av i lungcancer statistiken. Lungcancer är idag vanligare bland kvinnor än hos män.

Det långsiktiga arbetet i Sverige för att minska tobaksbruket har sedan dess varit framgångsrikt, och tendensen är att rökningen nu sjunker långsamt i alla grupper. Idag röker mindre än 15% av befolkningen, vilket gör Sverige till ett av de "rökfriaste" länderna i världen. Däremot har andelen snusare i Sverige varit relativt konstant under de senaste 10 åren men en tydlig ökning syns bland unga flickor, vilket inger oro.

Men trots det framgångsrika arbetet finns orosmoln. Sverige har fortfarande närmare en miljon rökare och 800 000 snusare. Rökningen dödar ca 7 000 människor per år. Samhällskostnaden för rökningen är minst 26 miljarder kronor årligen. Rökning och snusning orsakar med andra ord fortfarande stort mänskligt lidande för enskilda personer och stora kostnader för det svenska samhället.

Ytterligare anledning till oro är det senaste årets utveckling bland ungdomar. Såväl CAN:s nationella undersökning som Stockholmsenkäten visar att rökningen återigen ökar bland ungdomar. Om detta är ett trendbrott eller en tillfällighet är ännu för tidigt att säga. Men tydligt är att varje årskull och generation måste vinnas och att vi inte kan luta oss tillbaka och tro att det löser sig självt.

Ytterligare skäl att ta krafttag mot ungdomars tobaksbruk är att all forskning pekar på att det finns klara och tydliga samband mellan ungdomars bruk av tobak och bruk av alkohol samt en ökad benägenhet att prova narkotika. De ungdomar som röker har tidigare alkoholdebut, dricker oftare och mer. De ungdomar som testar narkotika är nästan uteslutande först rökare. Tobak är det första normbrytande steget som tas på drogtrappan.

I Stockholms innerstad ser man nu en negativ utveckling gällande ungdomars tobaks- och drogbruk. Den positiva trend som funnits sedan slutet på 1990-talet är bruten och återigen testar och börjar fler ungdomar röka och snusa. Utifrån det har nu A Non Smoking Generation i samverkan med Stockholms stadsdelars förvaltningar SDF Södermalm, SDF Norrmalm, SDF Östermalm och SDF Kungsholmen tagit initiativet att under läsåret 2009 –

2010 dra igång ett tobaksförebyggande projekt – Tobaksfria ungdomar i Stockholms innerstad – där man genom ett antal olika insatser (ett så kallat flerkomponentsprogram) ska arbeta för att innerstadsungdomarna ska välja en tobaksfri livsstil. Ett projekt där ungdomar inte bara är målgrupp utan även aktörer, som är delaktiga och drivande. Projektets målsättning ligger helt i linje med det av Riksdagen antagna Folkhälsomål 11 som bland annat säger att antalet tobaksdebuter bland unga ska halveras till 2014.

Om A Non Smoking Generation

Stiftelsen/organisationen A Non Smoking Generation har sedan 1979 arbetat med att förebygga tobaksbruk bland barn och ungdomar. Det har man gjort genom opinionsbildning, kampanjer, utbildning av politiker, regionala och lokala drogsamordnare, skol- och fritidspersonal, genom att träffa och "utbilda" föräldrar och inte minst genom att träffa barn och ungdomar i åldern 11 – 18 år genom så kallade klassbesök. A Non Smoking Generation har via sina klassbesök träffat över 1,5 miljoner ungdomar. De metoder och arbetssätt som A Non Smoking Generation arbetar med har utvärderats med gott resultat (se bland annat – Att arbeta tobakspreventivt med ungdomar. Utvärdering av tre projekt som delvis finansierats av Statens Folkhälsoinstitut 2005:3.)

A Non Smoking Generation är även en betydelsefull väg in på arbetsmarknaden för ungdomar. A Non Smoking Generation anställer årligen 15 – 20 ungdomar (i åldern 18 – 25 år) som Inspiratörer (skolinformatörer). Ungdomarna får på så sätt, utbildning, arbetslivserfarenhet och referenser att kunna hänvisa till i sitt framtida yrkesliv. Huvuddelen av de anställda på A Non Smoking Generation är per definition ungdomar 18 – 25 år och medelåldern ligger idag på 24, 7 år.

Projektets syfte:

Projektets övergripande syfte är att motverka det trendbrott som nu sker gällande barns- och ungdomars bruk av tobak, alkohol och narkotika. Ett annat syfte med projektet är att finna och utvärdera former för ungdomars delaktighet i det drogförebyggande arbetet. Så att man i framtiden kan använda modeller och arbetssätt för att öka barns och ungdomars inflytande samt delaktighet i Stockholms stads stadsdelars drogförebyggande arbete. Ett tredje syfte är att i projektet utveckla en ny del i det drogförebyggande arbetet. Att genom SMS och blogg föra dialog med ungdomarna och att på så sätt använda de kommunikationsmedel som ungdomar använder sig av idag – mobiltelefonen och datorn.

Projektets kortsiktiga och långsiktiga mål:

- Anställa 2 – 3 ungdomar (Projektledare + Inspiratörer) för att arbeta med projektet.
- Utveckla arbetsformer som gör barn och ungdomar delaktiga i det förebyggande arbetet i en kommun/stadsdel.
- Öka barns och ungdomars reella delaktighet i det förebyggande arbetet inom Stockholms stads stadsdelar.
- Öka kunskapen hos såväl A Non Smoking Generation som hos samverkansparterna (Stockholm stads stadsdelar) kring vad som styr ungdomars val av levnadsvanor och livsstil.

- Öka kunskapen om tobaksproblematik samt verksamma förhållnings- och arbetsätt hos stadsdelarnas politiker, tjänstemän, skolpersonal och hos föräldrar.
- På sikt minska tobaksbruket hos innerstadens ungdomar.

Projektets olika komponenter

De mest verkningsfulla strategierna avseende tobaksförebyggande arbete bygger på så kallade flerkomponentsprogram som riktas till såväl breda som specifika målgrupper och där ingen enskild åtgärd kan ersättas med en annan. Ett annat framgångsrecept bygger på målgruppens (ungdomars) delaktighet i det förebyggande arbetet. Vi har därför i detta projekt valt ett antal olika komponenter som syftar till att påverka ungdomars attityder till tobak och deras tillgänglighet till tobak. Vi strävar även efter en hög delaktighet för ungdomarna i de olika insatserna.

Framtidsverkstad

För att öka ungdomarnas delaktighet och möjlighet att påverka projektets innehåll och utformning inleds projektet med en framtidsverkstad per stadsdel. Framtidsverkstad är en metod där man i stor- och smågrupper diskuterar en problematik eller ett tema och ”brainstormar” runt förutbestämda frågor. Framtidsverkstäder används som ett sätt att arbeta med grupper för att öka deras inflytande och delaktighet. Vid respektive framtidsverkstad samlas ett trettiotal ungdomar från stadsdelens skolor och diskuterar hur de anser att kampanjen bäst genomförs och hur de olika komponenterna ska utformas. På så sätt involveras ungdomar tidigt i projektet. Och de ungdomar som deltar vid framtidsverkstäderna kan därefter fungera som projektets ambassadörer på sina skolor.

Utbildning av stadsdelarnas nämndpolitiker och tjänstemän

Stadsdelarnas nämndpolitiker och tjänstemän är en viktig målgrupp i det tobaksförebyggande arbetet. De kan skjuta till resurser, fatta beslut och påverka den allmänna inställningen hos övriga anställda inom stadsdelen. Om stadsdelens politiker och stadsdelsdirektör säger att minska tobaksbruket bland stadsdelens unga är ett prioriterat område, påverkar det personal inom skola, barnomsorg och socialtjänst. Men för det krävs att politiker och tjänstemän har kunskap om och förståelse för tobaksproblematiken och vad som kan göras för att arbeta förebyggande denna problematik. Därför kommer en utbildning hållas för berörda politiker och tjänstemän inom stadsdelarna.

Utbildning av skolpersonal

En annan mycket viktig målgrupp i det tobaksförebyggande arbetet är skolpersonal. Skolan är den arena näst efter hemmet som kan påverka barn och ungdomars livsstilsval mest. Att skolan har ett tydligt tobaksnegativt förhållningssätt (gärna i form av en policy), arbetar aktivt med en kunskapsbaserad ANT-undervisning, samverkar med föräldrar och elever samt har en god samverkan mellan skolhälsovårdspersonalen och skolans pedagogiska personal är grundpelare i skolans förebyggande arbete. Stadsdelarnas skolpersonal kommer därför att få utbildning om skolans möjligheter i det tobaksförebyggande arbetet. En utbildning per stadsdel (Östermalm, Norrmalm, Kungsholmen och Södermalm).

Klassbesök i årskurs 6 och 7

NSG:s unga Inspiratörer (18 – 25 år) genomför klassbesök i årskurserna 6-7 i stadsdelarnas skolor. Totalt kommer 136 klasser (ca 4 000 elever) beröras. Under klassbesöken varvas värderingsövningar, rollspel och diskussioner om tobak, hälsa och grupstryck med fakta om tobakens skadeverkningar och effekten av tobaksreklam. Eleverna ges möjlighet att utifrån intresse och engagemang diskutera olika aspekter av tobak. På så sätt görs eleverna delaktiga och kan påverka klassbesökets innehåll och utformning. Klassbesöken är ett bra komplement till skolans ordinarie ANT-undervisning.

Kommunikation via sms och blogg

Mobiltelefonen är utan tvekan inte bara barn och ungdomars utan allas vår hjärtevän, då den är navet i vår kommunikation. För barn och ungdomar i skolan, på fritiden, hemma osv är mobilen livet dygnet runt. Ett klassbesök är ett första möte med eleverna men absolut inte det sista. Våra inspiratörer finns i barnens närområde, men det är en omöjlighet att ha kontakt med alla barn. Vi chattar med dem, finns på communities och driver egen blogg. Men att låta dem få påminnas och inspireras via deras mobiltelefon/messa är ett lysande arbetssätt som bygger på målgruppens egna villkor. Det gör också att de själva kan skapa och känna tillhörighet.

Vi hoppas att detta sätt inte bara kan vara nyskapande och inspirerande för andra utan också ge enorma effekter och följder för hela projektet. Det tekniska lösningarna finns redan på förslag och samarbete med mobiloperatörer är inte omöjligt.

Framtagande av tobakspolicys på stadens skolor

A Non Smoking Generation erbjuder skolorna stöd avseende framtagande och implementering av tobakspolicy. Även här är ungdomarna aktiva och delaktiga då arbetet på varje skola sker i samverkan med en arbetsgrupp bestående av skolans personal och elever / elevråd.

Föräldra- och elevmöten

Genom A Non Smoking Generation kommer projektet arbeta med kombinerade föräldra- och elevmöten kring tobak. På mötena får föräldrar och elever diskutera tobaksproblematiken. Först ges en kort information från NSG, därefter delas man in i smågrupper föräldrar/elever och får utifrån ett antal färdiga frågeställningar diskutera hur man ser på tobak och bruk av tobak. De här diskussionerna brukar ge framförallt föräldrarna en god insyn i ungdomarnas värld och förståelse för vad de som föräldrar kan göra för att stödja sitt barn att förbli tobaksfritt.

Tillsyn och provköp

För att öka medvetenheten och efterlevnaden av ålderskontrollen vid tobaksförsäljning hos tobakshandlarna i innerstaden, avser projektet att utöka provköpen av tobak. Ungdomar som är 18 år, men ser yngre ut, anlitas för att prova om de får köpa tobak i butikerna utan att visa legitimation. Syftet med denna insats inom projektet är att begränsa tillgängligheten till tobak för minderåriga och att positivt uppmärksamma de butiker som upprätthåller ålderskontrollen.

Löpande opinionsbildning

För att stärka projektet kommer ett antal opinionsbildande insatser genomföras. Bland annat kring provköpen (se ovan) men även kring bruket av vattenpipa kring tobakens konsekvenser.

Utvärdering, uppföljning och dokumentation

Projektet utvärderas löpande av extern utvärderare utifrån projektets syfte och mål avseende implementering samt ungdomars delaktighet. Utvärderingen sammanställs i slutet av projektet. Projektets resultat i form av arbetsmodeller och tillvägagångssätt dokumenteras och kan vid gott utvärderingsresultat sammanställas i exempelvis handboksformat. Ambitionen är att arbetet efter genomfört projekt ska fortsätta i en samverkan mellan stadsdelsförvaltningarna och A Non Smoking generation.

Preliminär tidplan

• Rekrytering av projektledare	Augusti 2009
• Rekrytering av Inspiratörer	September 2009
• Genomförande av framtidsverkstäder	Sept – oktober 2009
• Utbildning av stadsdelarnas nämndpolitiker och tjänstemän.	Sept. 2009
• Utbildning av skolpersonal	Sept – oktober 2009
• Klassbesök i årskurs 6 och 7 i samtl. Stadsd. Skolor.	Nov. 2009 – april 2010
• Framtagande av policys på skolorna	Nov. 2009 – april 2010
• Föräldra- och elevmöten	Nov. 2009 – april 2010
• Tillsyn och provköp	Nov. 2009 – april 2010
• Löpande opinionsbildning	Nov. 2009 – april 2010
• Utvärdering	Klar juni 2010.

Preliminär budget

• Lön projektledare aug 09 – juni 10	440 000 kr.
• Lön 2 Inspiratörer sept 09 – maj 10 (75% av heltid)	350 000 kr.
• Arbetstid samordnare stadsdelarna samt övr. NSG pers.	Egen finansiering
• Genomförande av utbildningsdagar (4 st.)polit. Tjänstem.	20 000 kr + egen finans.
• Genomförande av utbildningsdagar skolpersonal (4 st.)	20 000 kr + egen finans.
• Genomförande av Klassbesök 136 klasser	Ingår i Inspiratörskostn.
• Genomförande av Föräldra och elevmöten	Ingår i projl. Insp. kostn.
• Tillsyn och provköp	20 000 kr + egen finans.
• Löpande arbete med opinionsbildning	Egen finansiering.
• Projekt administration, ekonomi, lokaler, datorstöd m.m.	Egen finansiering
• Utvärdering extern konsult	100 000 kr.

Totalt ansökningsbehov:

950 000 kronor

Finansiering

- Ansökan Ungdomsstyrelsen 800 000 kr
- Ansökan Länsstyrelsen Stockholms län 150 000 kr
- Egenfinansiering Stadsdelarna / NSG uppskattas i projektet till min. 400 000 kr

2009-03-27 / Niklas Odén / Prevention och utvecklingsledare A Non Smoking Generation